

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

انقلاب اسلامی به روایت اسناد ساواک

استان خراسان رضوی

کتاب شانزدهم

۱ آبان ۱۳۵۷ - ۱۹ آبان ۱۳۵۷

مرکز بررسی اسناد تاریخی وزارت اطلاعات

تابستان ۱۴۰۰

عنوان و نام پدیدآور: انقلاب اسلامی به روایت اسناد ساواک؛ استان خراسان رضوی / مرکز بررسی اسناد تاریخی وزارت اطلاعات.
مشخصات نشر: تهران: وزارت اطلاعات، مرکز بررسی اسناد تاریخی، ۱۳۹۳.

مشخصات ظاهری: ۲۱ ج: مصور، عکس، نمونه.

شابک دوره: 6-073-149-600-978 ج ۱: 9-072-149-600-978 ج ۲: 6-101-149-600-978 ج ۳: 8-206-149-600-978 ج ۴: 5-207-149-600-978 ج ۵: 2-208-149-600-978 ج ۶: 9-209-149-600-978 ج ۷: 6-210-149-600-978 ج ۸: 2-211-149-600-978 ج ۹: 9-212-149-600-978 ج ۱۰: 6-213-149-600-978 ج ۱۱: 3-214-149-600-978 ج ۱۲: 0-215-149-600-978 ج ۱۳: 7-216-149-600-978 ج ۱۴: 4-217-149-600-978 ج ۱۵: 1-218-149-600-978 ج ۱۶: 8-219-149-600-978 ج ۱۷: 4-220-149-600-978 ج ۱۸: 1-221-149-600-978 ج ۱۹: 8-222-149-600-978 ج ۲۰: 5-223-149-600-978 ج ۲۱: 2-224-149-600-978

وضعیت فهرست نویسی: فایا

یادداشت: ج. ۲ - ۲۱ (چاپ اول: ۱۳۹۹) (فیا)

یادداشت: کتابنامه.

یادداشت: نمایه.

مندرجات: ج. ۲: ۵ فروردین ۱۳۴۲ - ۳۱ تیر ۱۳۴۲ - ۳ مرداد ۱۳۴۲ - ۲۵ اسفند ۱۳۴۲ - ج. ۳: ۷۴ فروردین ۱۳۴۳ - ۲۹ اسفند ۱۳۴۳ - ج. ۴: ۲۵ فروردین ۱۳۴۴ - ۲۸ اسفند ۱۳۴۴ - ج. ۵: ۲۶ فروردین ۱۳۴۷ - ۲۹ اسفند ۱۳۴۹ - ج. ۶: ۱۷ فروردین ۱۳۵۰ - ۳۱ شهریور ۱۳۵۲ - ج. ۷: ۲۸ مهر ۱۳۵۲ - ۲۷ اسفند ۱۳۵۴ - ج. ۸: ۹ فروردین ۱۳۵۵ - ۳۰ مهر ۱۳۵۶ - ج. ۹: ۱۰ آبان ۱۳۵۶ - ۱۵ اسفند ۱۳۵۶ - ج. ۱۰: ۱۱ آبان ۱۳۵۶ - ۳۱ فروردین ۱۳۵۷ - ج. ۱۱: ۱۲ اردیبهشت ۱۳۵۷ - ۲۴ خرداد ۱۳۵۷ - ج. ۱۲: ۲۵ خرداد - ۳۱ مرداد ۱۳۵۷ - ج. ۱۳: ۱۴ شهریور ۱۳۵۷ - ۵ مهر ۱۳۵۷ - ج. ۱۴: ۱۵ مهر ۱۳۵۷ - ۳۰ مهر ۱۳۵۷ - ج. ۱۵: ۱۶ آبان ۱۳۵۷ - ۱۹ آبان ۱۳۵۷ - ج. ۱۶: ۲۰ آبان ۱۳۵۷ - ۴ آذر ۱۳۵۷ - ج. ۱۷: ۵ آذر ۱۳۵۷ - ۱۵ آذر ۱۳۵۷ - ج. ۱۸: ۲۲ بهمن ۱۳۵۷ - ۲۴ آذر ۱۳۵۷ - ج. ۱۹: ۲۵ آذر - ۶ دی ۱۳۵۷ - ج. ۲۰: ۲۱ دی - ۲۲ بهمن ۱۳۵۷

موضوع: سازمان اطلاعات و امنیت کشور - اسناد و مدارک

موضوع: ایران - تاریخ - انقلاب اسلامی، ۱۳۵۷ - خراسان رضوی - اسناد و مدارک

موضوع: ایران - تاریخ - انقلاب اسلامی، ۱۳۵۷ - اسناد و مدارک

شناسه افزوده: ایران. وزارت اطلاعات. مرکز بررسی اسناد تاریخی

رده بندی کنگره: DSR ۲۰۱۲/۵۱۸ ۱۳۹۳

رده بندی دیویی: ۹۵۵/۸۲۹

شماره کتابشناسی: ۳۶۸۸۲۶۹

شناسنامه

عنوان: انقلاب اسلامی به روایت اسناد ساواک، استان خراسان رضوی (کتاب شانزدهم)

ناشر: مرکز بررسی اسناد تاریخی وزارت اطلاعات

چاپ اول: تابستان ۱۴۰۰

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۸ - ۲۱۹ - ۱۴۹ - ۶۰۰ - ۹۷۸ (کتاب شانزدهم)

ISBN: 978 - 600 - 149 - 219 - 8 (vol. 16)

شابک دوره: ۶ - ۰۷۳ - ۱۴۹ - ۶۰۰ - ۹۷۸ (دوره ۲۱ جلدی)

ISBN: 978-600-149-073-6 (vol. set.21)

<http://www.historydocuments.ir>

E - mail: info@historydocuments.ir

صندوق پستی: ۴۷۳۵ - ۱۹۳۹۵

قیمت: ۹۰۰۰۰۰ ریال

همه حقوق محفوظ است.

فهرست مطالب

صفحه	موضوع
پنج	سخن ناشر
	مقامه
نه	تظاهرات پراکنده دانش آموزی
یازده	دانشگاه فردوسی
دوازده	آزادی زندانیان سیاسی
سیزده	روز سوم آبان
چهارده	روز چهارم آبان
پانزده	روز پنجم آبان
شانزده	روز ششم آبان
هفده	روز هفتم آبان
هجده	روز هشتم آبان
یک و بیست	روز نهم آبان
سه و بیست	روز دهم آبان
چهار و بیست	روز یازدهم آبان
پنج و بیست	روز دوازدهم آبان
شش و بیست	روز سیزدهم آبان

روز چهاردهم آبان بیست و پنج

روز پانزدهم آبان بیست و شش

روز شانزدهم آبان بیست و هشت

روز هفدهم آبان سی

روز هجدهم آبان سی و یک

روز نوزدهم آبان سی و سه

طراحی تظاهرات سازمانی، برای مقابله با تظاهرات مردمی سی و چهار

شهرستانهای استان خراسان رضوی چهل

تایباد چهل

تربت جام چهل و یک

تربت حیدریه چهل و سه

درگن چهل و هفت

سبزوار چهل و هشت

سرخس پنجاه و دو

فریمان پنجاه و دو

قوچان پنجاه و سه

کاشمر پنجاه و شش

گناباد پنجاه و هفت

نیشابور پنجاه و نه

اسناد ۱

فهرست اعلام ۴۷۷

ضمائم ۴۹۹

تصاویر ۵۱۷

سخن ناشر

جلد شانزدهم از مجموعه «انقلاب اسلامی به روایت استاد ساواک: استان خراسان رضوی» روایتی است از تقابل مردم و رژیم پهلوی در روزهای پراشتهاب ۱ تا ۱۹ آبان ۱۳۵۷. در این مقطع زمانی مردم در سراسر کشور اعتراضات را به تظاهرات روزانه تبدیل کرده و عملاً رژیم را در یک بن‌بست سیاسی و امنیتی قرار دادند. دولت آشتی‌ملی جعفر شریف‌امامی که از مدت‌ها قبل ناکارآمدی خود را نشان داده بود، عملاً در مهر انقلاب و کنترل اوضاع شکست خورده و گمانه‌زنی برای انتخاب گزینه‌هایی که بتوانند رژیم را از این بحران نجات دهند آغاز شده بود. سپردن زمام اداره کشور به نظامیان برای ایجاد رعب و وحشت در میان انقلابیون گزینه‌ای بود که از مدت‌ها قبل به عنوان تنها راه نجات رژیم مطرح شده، و افرادی از جمله غلامعلی اویسی عامل کشتار مردم در ۱۵ خرداد ۱۳۴۲ نیز سودای انجام این ماموریت را در سر داشتند. سرانجام در ۱۵ آبان ارتشبد غلامرضا ازهاری رئیس ستاد مشترک ارتش به عنوان نخست‌وزیر انتخاب شده و یک دولتی نظامی برای مهار انقلاب اسلامی تشکیل گردید. در سوی دیگر حضرت امام در نوفل‌لوشاتو به عنوان رهبر انقلاب مردمی ایران با مصاحبه‌ها و انتشار اعلامیه‌ها و بیانیه‌های مختلف جبهه انقلابیون را به بهترین وجه ممکن مدیریت و هدایت می‌کرد. افزایش اعتصابات خصوصاً در حوزه مطبوعات و نفت که در آبان ماه بیشتر شده بود به همراه تظاهرات روزانه فرهنگیان و دانش‌آموزان از دیگر موضوعاتی بود که در این مقطع زمانی بازتاب گسترده‌ای در فضای عمومی کشور داشتند.

این مجلد نگاهی است به روزهای پراشتهاب آبان ۱۳۵۷ در استان خراسان و روایتی است دست‌اول از بیم‌ها و امیدهای مردم انقلابی این استان. استاد این مجموعه نشان می‌دهند که نیروهای انقلابی استان خراسان رضوی در همه شهرها با اتکا به رهنمودهای عمومی امام و روحانیت استان، به صورت روزانه در میدان حضور داشته و با برپایی تظاهرات و اعتصابات مختلف فضای کلی استان را به سمت استیصال و درهم شکستن رژیم سوق می‌داده‌اند. مقدمه این مجلد علاوه بر اینکه به صورت روزانه به

بررسی وقایع و اتفاقات در سطح استان پرداخته است، به صورت تفکیکی نیز رویدادهای هر شهر را بررسی کرده است. در ادامه چند نکته برای بهره‌برداری بهتر از اسناد ذکر می‌شود.

۱. به‌رغم برخی ذهنیت‌های ناشی از عملیات روانی ساواک، بسیاری از فعالیت‌ها و تحرکات انقلابیون از دید منابع ساواک مخفی مانده است؛ لذا گزارش‌های موجود و اسناد منتشره الزاماً بیانگر سیمای کامل فعالیت‌های مخالفان رژیم ستم‌شاهی نیست.

۲. برای گردآوری این مجموعه، کلیه پرونده‌های انفرادی چهره‌های مذهبی و انقلابی و موضوعی مربوط به استان خراسان مورد بررسی و بهره‌برداری قرار گرفته و در گزینش اسناد، سندهای تکراری حذف شده است. در میان سندهایی که محتوای مشابه داشته‌اند، اولویت به سندی داده شده که حجم بیشتری از جزئیات موضوع را دربر داشته است. ضمناً اسناد تایپ شده به مشابه دست‌نویس آن ترجیح داده شده است.

۳. عناصر مهم و مؤثر اعم از زندگینامه مختصر رجال، شرح وقایع، مکان‌های تاریخی و... که نیاز به گویاسازی داشته، انجام و در ذیل اسناد ارائه شده است. گویاسازی‌ها در برخی از اسناد به صورت توضیح سند یا سندی دیگر است.

۴. به منظور تسهیل در بهره‌برداری خوانندگان محترم، اسناد به ترتیب تاریخ گزارش سند تنظیم شده است و پس از آن اولویت به تاریخ وقوع، تاریخ رسیدن خبر به منبع، تاریخ رسیدن خبر به رهبر عملیات و تاریخ پی‌نوشت داده شده است.

۵. در بعضی از اسناد، عباراتی مانند «بایگانی شود»، «امضا و یا توضیحاتی از مسئولین ساواک»، «شماره پرونده»، «دستور اقدام» و... به کار رفته است که عیناً و با اندازه‌ای کوچک‌تر از متن اصلی سند حروف‌چینی شده است.

۶. به علت آمدن تصاویر اسناد، از حروف چینی سربرگ سندها خودداری و صرفاً به درج مبدأ، مقصد، تاریخ، شماره و موضوع اکتفا شده است.

۷. برخی اسناد مهم که به دلایلی در متن نیامده‌اند یا در پاورقی صفحات کتاب به آن‌ها اشاره شده، در بخش ضمایم در پایان کتاب قرار گرفته‌اند. از سوی دیگر اعلامیه و بیانیه‌های شخصیت‌ها یا گروه‌های مخالف رژیم که در گزارش‌های ساواک و شهربانی به کشف آن‌ها اشاره شده نیز در ضمایم کتاب قرار گرفته و در پاورقی هر سند به موضوع آن اشاره شده یا گزارش کوتاهی درباره آن داده شده است؛ مگر اینکه این اعلامیه‌ها در پرونده‌های ساواک بایگانی نشده باشند.

۸. شکل صحیح غلط‌های املایی یا اشتباه‌هایی که در محتوای برخی اسامی، موضوعات یا اصطلاحات در اسناد وجود دارند، در پایان هر سند، در پاورقی توضیح داده شده است. برخی نواقص جزئی یا اسامی اشخاص که به‌طور ناقص در سند آمده‌اند نیز داخل قلاب [] در داخل متن قرار

داده شده‌اند.

۹. در برخی از گزارش‌های ساواک، نظریه‌هایی وجود دارد که از شخص نظردهنده با کلمات رمز یاد شده است. این کلمات رمز معمولاً اسامی روزهای هفته و معنای آن‌ها به شرح زیر است:
نظریه شنبه: نظریه منبع نفوذی ساواک (گزارشگر) است که از طریق مشاهده مستقیم یا از راه‌های دیگر کسب خبر نموده است.

نظریه یکشنبه: نظریه رهبر عملیات است که گزارش منبع نفوذی را تأیید یا تحلیل کرده است.
نظریه دوشنبه: نظریه رئیس دایره عملیات است.
نظریه سه‌شنبه: نظریه رئیس امنیت داخلی است.
نظریه چهارشنبه: نظریه رئیس سازمان اطلاعات و امنیت منطقه است.
نظریه جمعه: نظریه رئیس سازمان اطلاعات و امنیت استان است.

۱۰. در سربرگ‌ها و سندها برخی علائم با رمز آمده است. از جمله آن‌ها مبدأ و یا مقصد نامه‌ها و گزارش‌ها است که منظور از آن رمزها عبارت‌اند از:

۱ ه: ساواک گیلان، ۲ ه: ساواک مازندران، ۳ ه: ساواک آذربایجان شرقی، ۴ ه: ساواک آذربایجان غربی، ۵ ه: ساواک کرمانشاه، ۶ ه: ساواک خوزستان، ۷ ه: ساواک فارس، ۸ ه: ساواک کرمان، ۹ ه: ساواک خراسان، ۱۰ ه: ساواک اصفهان، ۱۱ ه: ساواک سیستان و بلوچستان، ۱۲ ه: ساواک کردستان، ۱۳ ه: ساواک همدان، ۱۴ ه: ساواک سمنان، ۱۵ ه: ساواک لرستان، ۱۶ ه: ساواک بوشهر، ۱۷ ه: ساواک هرمزگان، ۱۸ ه: ساواک کهگیلویه و بویراحمد، ۱۹ ه: ساواک چهارمحال بختیاری، ۲۰ ه: ساواک تهران، ۲۱ ه: ساواک قم، ۲۲ ه: ساواک اراک، ۲۳ ه: ساواک قزوین، ۲۴ ه: ساواک ایلام، ۲۵ ه: ساواک زنجان، و ۲۶ ه: ساواک یزد.

۱۱. همچنین مبدأ یا مقصد نامه‌ها و گزارش‌های مربوط به اداره کل سوم ساواک (امنیت داخلی) به اعداد رمز عنوان شده است. اداره کل سوم از ۷ بخش تشکیل می‌شد که عبارت بودند از:
(۱) مدیریت اداره کل سوم، (۲) اداره کل یکم عملیات و بررسی، (۳) اداره دوم عملیات و بررسی، (۴) اداره سوم کل سوم، (۵) اداره چهارم کل سوم، (۶) اداره پنجم کل سوم، و (۷) اداره ششم کل سوم.
الف. اجزای اداره یکم عملیات و بررسی نیز شامل این موارد بوده است: ۳۱۰: دفتر اداره یکم عملیات و بررسی، ۳۱۱: بخش احزاب و دسته‌جات کمونیستی، ۳۱۲: بخش احزاب و دسته‌جات سیاسی و مذهبی اقلیتی، ۳۱۳: بخش هدف‌های تازه و فعالیت‌های مربوط به عرب‌زبانان ناراحت و بلوچ‌های حاد ایرانی، ۳۱۴: اکراد، و ۳۱۵: فعالیت‌های خارجی.

ب. اجزای اداره دوم عملیات و بررسی عبارت بود از: ۳۲۰: دفتر اداره دوم عملیات و بررسی، ۳۲۱: بخش دانشگاه تهران، ۳۲۲: بخش دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی تهران، ۳۲۳: بخش دانشگاه‌ها و

مراکز آموزشی عالی استان‌ها و شهرستان‌ها، و ۳۲۴: بخش آموزش و پرورش و مدارس در تهران، استان‌ها و شهرستان‌ها.

ج. اجزای اداره کل سوم: ۳۳۰: دفتر اداره سوم کل سوم، ۳۳۱: بخش ممالک اسکاندیناوی و اروپای شرقی، ۳۳۲: بخش کشورهای اروپای غربی، ۳۳۳: بخش آمریکا، کانادا و آمریکای جنوبی و مرکزی، و ۳۳۴: بخش خاورمیانه و کشورهای غربی و ممالک آسیا و آفریقا.

د. اجزای اداره چهارم کل سوم: ۳۴۰: دفتر اداره چهارم کل سوم، ۳۴۱: بخش احزاب و دسته‌جات راست، انجمن‌ها و اتحادیه‌های دولتی و خصوصی، ۳۴۲: بخش وزارتخانه‌ها و ادارات و سازمان‌های دولتی، ۳۴۳: بخش کارگری، ۳۴۴: بخش اصناف و بازرگانان، ۳۴۵: بخش کشاورزان و امور زراعی، ۳۴۶: بخش عشایر و قاجاق اسلحه و مهمات و کالا، ۳۴۷: بخش جراید و سینما تلویزیون، ۳۴۸: بخش نارضایتی‌های عمومی، و ۳۴۹: بخش روابط عمومی.

ه. اجزای اداره پنجم کل سوم: ۳۵۰: دفتر اداره پنجم کل سوم، ۳۵۱: بخش دکترین و آموزش و سازمان و وظایف رهبران عملیات امنیت داخلی، ۳۵۲: بخش سانسور و کنترل مکاتبات، و ۳۵۳: بخش منابع و مأموران و گروه‌های تعقیب و مراقبت.

و. اجزای اداره ششم کل سوم: ۳۶۰: دفتر اداره ششم کل سوم، ۳۶۱: بخش فیش، ۳۶۲: بخش بایگانی، و ۳۶۳: بخش بررسی و تجزیه.

امید است انتشار این مجموعه، در قضاوت نسل حاضر و نسل‌های آینده و هدایت آنان مؤثر بیفتد و زمینه تحقیقات دقیق و مؤثری را در عرصه تاریخ معاصر ایران در دهه‌های اخیر فراهم سازد. انشاءالله.

مرکز بررسی اسناد تاریخی وزارت اطلاعات